

Çocuk İstismarı ve Sosyal Devlet Kapsamında Çocuk İstismarına Yönelik Alınan Önlemler

Children Abuse and Precautions for Child Abuse Within The Scope of Social State

Bilge Dođanlı¹, Güliz Karaörs²

Öz

Çocuk istismarı anne, baba, bakıcı veya herhangi bir yetişkin tarafından çocuğun fiziksel, duygusal ya da cinsel açıdan zarar görmesine neden olan bir sosyal sorundur. Ciddi sonuçlar yaratmadığı sürece üstü örtülmeye çalışılan çocuk istismarı ancak büyük sağlık sorunlarının meydana gelmesi ve mağdurun hastaneye başvurusu sonucunda ortaya çıkabilmektedir. Çocuk istismarı, fiziksel ve cinsel istismarlar nedeniyle sosyal bir sorun olarak değerlendirilse de bu sorunun duygusal ve ekonomik istismar boyutlarında da sınıflandırması mümkündür. Bu sorunun altında yatan nedenler, kültürel olgular, gelenekler, anne babanın eğitim durumu, ailevi sorunlar, işsizlik vb. olarak belirlenebilir. İstismarı yaşayan çocuklarda güvensizlik, kendini değerersiz görme, okul hayatındaki başarısızlıklar, yeni fobilerin oluşması, ortaya çıkan sorunlardan yalnızca birkaçıdır.

Sosyal devlet anlayışı gereği bu sorunun çözümü ve önlenmesi için Türk hukuk düzeni içerisinde bir takım önlemler yer almakta ve sosyal hizmet anlamında çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Bu çalışmada çocuk istismarının tanınması ve önlenmesi amacıyla; Türk hukuk düzeni içerisinde yer alan ve sosyal hizmet bağlamında yapılan uygulamalara yer verilmiştir. Aynı zamanda çocuk istismarının çözümü ile ilgili denetim mekanizmasının artırılması ve istismarın ortaya çıktığı andan itibaren çocuğun korunması amacıyla yasal uygulamaların titizlikle yerine getirilmesine yönelik çalışmaların yapılmasının gerekliliği de vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, İstismar, Çocuk İstismarı, Çocuk İstismarına Karşı Alınan Önlemler

Abstract

Child abuse is a social problem in that the child is abused physically, emotionally or sexually by parents, carers or any adult. As long as there are no serious consequences, the child abuse is covered up and can be come up as a result of major health problems and with the victim's referral to the hospital. Although child abuse is considered a social problem due to physical and sexual abuse, it is possible to classify this problem also in the dimensions of emotional and economic abuse. The underlying causes of this problem are cultural events, traditions, education of the parents, family problems, unemployment, etc..Insecurity, self-worthlessness, failures in school life, and the emergence of new phobia are just a few of the problems that arise in abused children.

For the solution and prevention of this problem due to the understanding of the social state, there are a number of measures in the Turkish legal order and there are various applications in the sense of social service. In this study, for the purpose of recognition and prevention of child abuse; The application is made in the context of Turkish law and social services. At the same time, increase the control mechanism of child abuse resolution and the necessity of carrying out studies for the meticulous fulfillment of legal practices in order to protect the child from the time of the occurrence of the abuse is emphasized.

Keywords: Child, Abuse, Child Abuse, Precautionary Measures Against Child.

¹ Yrd. Doç. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İİBF, bilge009@yahoo.com

² Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, guliz.karaors@hotmail.com

Giriş

Toplumun gelişmişlik seviyesi o toplum bünyesinde yer alan bireylerin refah seviyesi ve buna bağlı olarak yaşam biçimi başta olmak üzere birçok sosyal konu ile ilgilidir. Toplumların ilerleyen yıllardaki gelişmişlik durumları, bugünün küçükleri olan çocukların geleceğin emanet edileceği bireyler olarak düşünülerek, küçüklük döneminde her bakımdan sağlıklı bireyler olarak yetiştirilmesiyle ilgilidir. On sekiz yaş altındaki gelişme döneminde olan çocuklara, gelecekte bireylere ve topluma faydalı olması amacıyla önem verilmelidir. Çocukların aile içinde ve toplumdaki fiziksel ve psikolojik gelişimleri takip edilmeli, gelişime engel olan unsurlar belirlenip ve önlemler zamanında alınmalıdır.

Geleceğin emanet edileceği çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimlerini engelleyen, hayatlarında ciddi izler bırakan sebepler incelendiğinde en önemli ve zarar vereninin çocuk istismarının olduğu görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütüne göre Çocuk İstismarı, çocuğun sağlığını, fiziki ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkinin toplumun ve ya ülkenin bilerek veya bilmeyerek yaptığı davranış olarak tanımlanmaktadır. Çocuk ölümlerinin ve hastalıklarının nedeni olarak görülen çocuk istismarı önlenmesi gereken bir sosyal sorundur (Dereobalı, 2013: 52-57). Başka bir ifade ile istismar çocukların anne baba, onlara bakmakla yükümlü kişiler ya da diğer kişiler tarafından ruh ve beden sağlığına zarar veren, zihinsel, duygusal, fiziksel gelişimlerini engelleyen kaza ile gerçekleşmeyen durumlar olarak tanımlanmaktadır (Nasıroğlu, 2014: 68). İstismarın tanımları incelendiğinde, çocuk üzerinde fiziksel ve ruhsal son derece olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Bu nedenle tedavi ve tespit sürecinde disiplinler arası çalışmaların yapılması sorunun önlenmesini sağlamakta ve mevcut olan vakanın tedavi sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu süreci kolaylaştırmak için de alanında uzman ve istismar konusunda bilgi sahibi olan ve çocuğun yaşadığı olumsuzlukların daha kötü sonuçlar doğurmasını engelleyecek olan bireylerin varlığı oldukça önemlidir. Çünkü yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle çocuk ve yakın çevresinin ruh sağlığında meydana gelen değişikliklerin en aza indirgenmesi, mağduru bu olaya bağlı olarak hayatında meydana gelecek olan ve ilerleyen dönemde yaşantısını olumsuz yönde etkileyecek sorunların mağdur ve ailesine daha fazla zarar vermeden çözülmesi sağlanabilecektir.

Yapılan araştırmalar çocuğun yaşının küçüklüğü ile istismara uğrama durumunun ilişkili olduğunu göstermekte ve çocuk ne kadar küçükse istismara uğrama olasılığının o kadar yüksek olduğu belirtilmektedir. İstismara uğrama olasılığının on iki yaşından sonra belirgin şekilde azaldığı görülmektedir. Bu nedenle, çocukların sahip oldukları hakları bilme konusunda bilinçlendirilmiş bir çocukluk çağı yaşamaları ve karşılaşabilecekleri sorunlarla ilgili olarak sağlıklı değerlendirme yapabilmeleri sağlanmalıdır (Yalçın, Koçak, Duman, 2014: 137-138).

1. Çocuk İstismarı ve Türleri

Çocuğa başta fiziksel olmak üzere çeşitli şekillerde zarar veren ve ilerleyen dönemde yaşamını etkileyebilecek sonuçlar doğuran çocuk istismarı sorunu, duygusal, fiziksel, cinsel ve ekonomik istismar olmak üzere dört farklı başlık altında incelenmektedir.

1.1. Fiziksel İstismar

İstismar türleri içinde tespit edilmesi en kolay olan istismar türü fiziksel istismardır. Çocukta fiziksel hasara yaranılmaya ve ölüme neden olan erişkin davranışlarıdır. En sık rastlanan şekli çocuğun dövülmesi durumudur. Çocuğun bedensel sağlığının şiddet sonucunda zarar görmesi durumu olarak da tanımlanan bu istismar türü çocuğa tokat atma, çeşitli şekillerde cezalandırma ve çocuğu aç bırakma gibi davranışları kapsamaktadır (Yaşar, Akduman 2007: 390). Çocuk üzerinde bu istismar türünün gerçekleşmesi çocuğun hayatında oldukça olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Çocukluk dönemlerinde fiziksel istismar gören gençlerin yoğun kaygı ve depresyon yaşadıkları yapılan çalışmalarla ispatlanmıştır. Bu kaygı ve

depresyonun nedeni olan fiziksel istismarı, küçüklüğünde yaşayan birey, ileride evlendiğinde fiziksel istismara yönelmekte ve gelecekte aile içi şiddeti ortaya çıkarmakta, evlilik hayatında başta eşi olmak üzere çocuklarına ve çevresine karşı şiddet gösterme eğiliminde olmaktadır (Güner, Güner ve Şahan 2010: 110). Gerçekleştirilen çalışmalarla da belirlenen farklı bir fiziksel istismar şekli de aile içi şiddet gören kadınların çocuklarına da şiddet gösterdiğinin tespit edilmesi durumudur (Dilsiz ve Mağden 2015: 679). Bu durum aile içinde meydana gelen fiziksel istismarın farklı boyutlarını ortaya çıkarmaktadır. Çocuğa yönelik fiziksel istismarın yalnızca aile içi şiddet nedeniyle ortaya çıkması durumu da söz konusu değildir. Anne babanın özellikleri, anne ya da babanın kaybı gibi durumlarda istismara neden olurken çocuğun aile dışındaki sosyal çevresinde de istismara maruz kalmasına neden olacak durumların varlığının olduğu ve bu ortamlarda istismarın gerçekleşebileceği durumu göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle istismara yönelik tedbirler arttırılmalıdır.

1.2. Duygusal İstismar

En sık rastlanan ve tespit edilmesi zor olan istismar türü duygusal istismardır. UNICEF' e göre duygusal istismar çocuğun kapasite ve arzularının sürekli kötülenmesi, sosyal ilişki ve kaynaklarla ilişkisinden sürekli yoksun bırakılması, sosyal açıdan ağır cezalar verme ya da terk etme ile tehdit edilmesi, çocuktan yaşına uygun olmayan taleplerde bulunulması olarak tanımlanmaktadır (Turhan, Sangün ve İnandı 2006: 154). Duygusal istismarda anne babanın iletişimde sürekli olarak yıldırıcı, reddedici, kötü yola teşvik edici, aldırılmaz davranışları söz konusudur. Aile üyeleri dışında çocuğun sosyal çevresinde yer alan bireylerin davranışları da duygusal istismara neden olmaktadır. Öğretmenlerin sınıf çerinde öğrencilere çok bağırması, onlarla alay etmesi ve onlara takma isim takması gibi durumlara da duygusal istismarın nedenidir. Duygusal istismar sonucunda kişinin kendine olan güveni zarar görür ve kendini çaresiz hisseder. Buna bağlı olarak da çocuk karşısındakine daha bağımlı hale gelmeye başlar (Sağır ve Gözler 2013: 71).

1.3. Cinsel İstismar

Çocukların yetişkinler tarafından cinsel yönden sömürülmesidir. Bu istismar türü hemen hemen toplumun her kesiminde görülmekte ve çocuğun ikna edilmesi ya da tehdit edilmesi sonucunda gerçekleşmektedir (Seyyar 2008: 86). Çocuğa yönelik istismar kavramı genellikle cinsel istismarı anımsatmakta ve sonuçları çocuklar üzerinde farklı şekilde görülmektedir. Yaygın olan cinsel istismar toplumsal düşünce yapısı gibi çeşitli nedenlerle mağdur çocuklar ve aileleri tarafından saklanmakta ve tam olarak kayıtlara geçmemektedir. Bunlar dışında toplumun inançları, eğitim durumu, sosyo-ekonomik durumlar gibi nedenlerle çocuk yaşta evlilikler ortaya çıkmakta özellikle kız çocuklarının erken yaşta evlenmesi ile çocuk gelin adıyla cinsel istismara zemin hazırlanmaktadır. Erken yaşta evlendirilen bu kız çocukları, eşler arasında eşitliğin olmadığı evliliklerinde fazlasıyla cinsel istismara maruz kalmaktadırlar (Yüksel ve Yüksel 2014: 10). Çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar çocuğun davranışlarında ve psikolojisinde iz bırakırken gelecekte de çocuğun cinsel istismar uygulayan bir birey olmasına neden olmaktadır. Çocuğun çocukluk çağını ve geleceğini engelleyen bu durum duygusal, ahlaki, sosyal, kültürel, hukuki boyutları olan büyük bir sorundur. Bu sorun çözülmedikçe bedensel ve ruhsal olarak hasar görmüş bireyler üretirken gelecekte toplumlarda meydana gelebilecek sorunlara zemin hazırlanmaktadır (Sağır ve Gözler 2013: 72).

1.4. Ekonomik İstismar

Yoksulluk, göç, toplumsal ve ekonomik sorunlar nedeniyle çocuğun gelişimini engelleyici, haklarının yok sayıldığı işlerde ucuz işgücü olarak çalışması ya da çalıştırılması ekonomik istismar olarak ifade edilmektedir (Dervişoğlu 2012: 23). Çocuklar çeşitli nedenlerle yaşlarına ve ya fiziki anlamda yeterliliklerine uygun olmayan işlerde çalışmaktadır. Ekonomik istismarın nedeni ailenin düşük eğitim durumuna, yoksulluğa, göçe bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik sorunlardır. Bu sorunların üstesinden gelmek için aile üyelerinin hepsi iş aramaya başlamakta ve işverenlerin çocukların ucuz işgücü olduğunu düşünmesiyle çocuklar işgücü

piyasasına diğer aile üyelerine göre daha hızlı girmektedir. Buna bağlı olarak da çocuk işçiliği ekonomik istismarı anlatan sosyal sorunların neden olduğu farklı bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Ekonomik istismar olarak değerlendirilen çocuk işçiliğini oluşturan başka bir etken ise aile bireylerinin çocuğun küçük yaşta çalışarak hayatın zorluklarını öğrenebileceği düşüncesidir. Bu durum ekonomik istismar olarak adlandırılrsa da diğer istismar türlerini doğurabilmekte ve çocuk üzerinde olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İşverenin iş ortamında çocuğa karşı sergilediği kötü davranışlar duygusal istismar başta olmak üzere birçok soruna neden olabilmektedir.

2. Çocuk İstismarının Nedenleri ve Sonuçları

Çocuk istismarı farklı şekillerde, farkında olarak ya da olmayarak ortaya çıkmakta ve çocuk üzerinde çeşitli derecelerde olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. İstismarın nedenleri incelendiğinde, nedenlerin bu sosyal sorunu doğuran başka sorunlar nedenler olduğunu göstermektedir. Yoksulluk, işsizlik, düşük eğitim seviyesi, madde bağımlılığı, ekonomik sorunlar, anne veya babanın beden ya da ruh sağlığı problemleri, anne ve ya babanın kaybı, çocuktan beklenen gerçek dışı davranışlar, anne babanın ayrı yaşaması çocuk istismarının başlıca nedenleridir (Beyaztaş vd., 2009: 76). Bu faktörler dışında dayanın bir eğitim aracı olarak düşünülmesi istismarın nedeni olarak görülmekte ve fiziki istismarın ortaya çıkmasında etkili faktör olarak değerlendirilmektedir (Vatansever vd., 2004:121). Dayanın eğitim aracı olarak değerlendirilmesinin yaygınlaşmasının ve durumun sıradanlaşmasının nedeni ise halk arasındaki deyişler olarak gösterilebilir. “Kızımı dövmeyen dizini döver”, “Dayak cennetten çıkmadır.”, “Annenin/ Babanın / Öğretmenin vurduğu yerde gül biter.” Bu söylemlerin varlığı fiziki istismara zemin hazırlamakta ve eğitim aracı olan dayanın kötü bir kavram olmadığı bu davranışın haklı bir nedene dayandırılması durumunu ortaya çıkartılmaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009: 51). İstismarı yaşayan çocuklarda görülebilen olumsuzluklar şu şekilde sıralanabilir. Sosyal işlevsellik alanında eksiklik, yakın ilişki kurmakta güçlük çekme, yoğun öfke ve istismara yönelme, kaygı bozuklukları, kâbuslar, uyku bozuklukları. Fobiler, uyumsuz ve saldırgan davranışlarda bulunma, değersizlik duyguları geliştirme, öğrenme güçlüğü, okul hayatındaki başarısızlıklar, dikkat dağınıklığı, madde bağımlılığı ve gelecekte istismarı uygulayan bireyler haline gelme vb. Bu tür sorunların tespiti ve kişinin psikolojik anlamda tedavisinin ihmali sonucunda, sorunlar daha da artmakta ve bireyin geleceğini de olumsuz yönde etkilemektedir. İstismarın ortaya çıkardığı sonuçlar göz ardı edildiğinde toplumda ruhsal açıdan zarar görmüş bireylerin ve buna bağlı olarak doğabilecek yeni sorunların varlığı peşinen kabul edilmiş demektir.

3. Türkiye’de Çocuk İstismarı

Geleceğin emanet edildiği çocuklar çeşitli şekillerde istismarlara maruz kalmakta ve bu sorunlar çözümlenmediğinde, çocukların gelecekte de hayatları bundan olumsuz olarak etkilenmektedir. Farklı sorunların neden olduğu çocuk istismarlarının önemi, mağdur olanların varlığının anlaşılması ile bir kez daha ortaya çıkmakta ve buna bağlı olarak istatistiki veriler önem kazanmaktadır.

Tablo 1: Türkiye’de Çocuk İstismarı Verileri

	2014	2015	2016
Fiziki istismar	74087	76237	83607
Duygusal istismar	5019	5613	6995
Cinsel istismar	11095	12689	16877
Ekonomik istismar	3291	1558	551

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, Merkezi Dağıtım Sistemi

2014 yılından itibaren çocukların yaşadığı istismar verileri incelendiğinde fiziki ve cinsel istismar oranlarının diğer türlere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Fiziki ve cinsel istismarın giderek artması sorunun ne kadar önemli olduğunu gözler

önüne sermektedir. Özellikle cinsel istismarın hızlı bir şekilde artması, sorunun büyüklüğünü ve acilen çözümünün gerekliliğini göstermektedir. Bu istismar türlerinde ciddi sonuçlar oluşması durumunda ancak hastaneye başvurulmakta ve sadece bu durumda istismar kayıtlara geçirilebilmektedir. Örneğin, fiziki istismarda çocuğun gördüğü şiddet sonrasında bilincinin kapanması, hastalığın veya kaygı durumunun giderek artması gibi ciddi sonuçlarda hastaneye başvurular ancak kayıtlara geçmektedir. Cinsel istismarda ise, istismara uğrayan çocuğun ve ailesinin ciddi bir sonuç doğurmadıkça bu durumu kimsenin duyurmamasından dolayı cinsel istismar verilerinin tam olarak gerçeği yansıtmadığı düşünülmektedir. Buna rağmen iki istismar türü de diğer türlere oranla gene de oldukça fazladır. Duygusal istismar tespit edilmesi en zor olan istismar türüdür ve bu nedenle istismarın tespiti konusunda hassas davranılmalıdır. Çünkü istismara neden olan faktörler normal davranışlar olarak düşünüldüğü için bu davranışlar mağdur olan çocuğun üzerinde sıkça tekrarlanmaktadır. Bu nedenle kısa sürede tespiti fiziki istismarın tespiti kadar kolay değildir. Çocuğun davranışlarının ve düşüncelerinin incelenmesi gerekmektedir. Tabloda ki verilere bakıldığında, duygusal istismara uğrayanların sayısında da giderek artış görülmektedir. İncelenen yıllar arasında ekonomik istismar dışında tüm istismar türlerindeki artış dikkat çekmektedir. Ekonomik istismarın varlığı toplumun gelir yapısı ve yoksulluk olgusuyla ilişkili olduğundan, yoksulluğun önlenmesi için çeşitli sosyal politikalar geliştirilmeli ve çocuğun küçük yaşta üretime dâhil olmasını engelleyen projeler oluşturulmalıdır. İncelenen yıllardaki mevcut istismar verilerinin azımsanmayacak kadar fazla olması ve giderek artması, bu olumsuzlukların bir an önce çözülmesi gerektiğinin belirteçidir.

3.1. Çocuk İstismarı Ve Sosyal Devlet Kapsamında Çocuk İstismarına Yönelik Alınan Önlemler

Çocuk istismarının önlenmesi, tedavi etme aşamasına göre daha kolay ve daha başarılı sonuçlar doğurmaktadır. İstismarı önleme üç farklı aşamada gerçekleşmektedir. Genel anlamda istismara yol açan sosyal sorunların ortadan kaldırılması. Birincil önleme olarak nitelendirilen bu aşamada, çocukların ve ailelerinin sosyal şartlarının iyileştirilmesi sağlanarak meydana gelecek olan istismar riskleri azaltılmaktadır. İkincil önleme ise yüksek risk gruplarının belirlenmesi aşamasıdır. İstismarı yaşamak üzere olan çocukların sağlık kuruluşlarındaki görevliler tarafından durumunun fark edilmesi ile aileye bununla mücadelede çeşitli bilgilendirme yapılarak çocuk örselenmeden önlem alınır. Üçüncül önleme ise istismar edilmiş çocuğun yeniden istismar edilmesi ve ölüm gibi sonuçların önlenmesi aşamadır. Bu aşamada hekimler istismarı fark ettikleri anda tedavi sonrasında çeşitli birimlere görüşerek çocukların sosyal hizmet bünyesindeki bir kuruma yerleştirilerek meydana gelebilecek zararları azaltmaktadırlar (Acehan vd., 2013: 606). İstismardan şüphelenen hekim, polis, sosyal servisler ile çalışarak ilerleyen dönemde çocuğun aileye ya da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna verilip verilmemesi konusunda sosyal hizmet uzmanlarından bilgi almakta, edinilen bilgi sonrasında çocuk ve ailesiyle görüşülmektedir (Kara vd., 2004:149).

3.1.1.Hukuk Bağlamında Alınan Önlemler

1995 yılında Türkiye'nin imzasının yer aldığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde göre "Bu yasaya taraf devletlerin, çocuğun ana- babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında bedensel ve ya zihinsel saldırı, şiddet ve ya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dâhil her türlü kötü muamele ve istismara karşı korunması için, yasal, toplumsal, idari, eğitsel bütün önlemleri almaları gerekmektedir." İfadesi yer almakta ve çocuk istismarları sözleşmede yer alan ülkelerde önlenmeye çalışılmaktadır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009: 57). Çocuk hakları açısından çocuk istismarı, yaşamsal gelişme ve koruma hakları kapsamında düşünülmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesinde, yaşamsal haklar, çocuğun yaşama ve tıbbi bakım, beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamasını içermektedir. Gelişme hakları ise çocuğun eğitim oyun dinlenme ve fikir özgürlüğü

haklarını içermektedir. Çocuk hakları sözleşmesinde yer alan koruma hakları ise doğrudan istismarla ilgilidir. Bunlar çocuk işçiliği, fiziksel, duygusal, cinsel istismar, mülteci çocuklar, ilaç bağımlılığı ilişkin konularda çocukların korunmasını sağlayan haklardır (Uğurlu ve Gülsen, 2014: 12).

Çocukların istismara karşı korunmasını amaçlayan başka bir yargı ürünü de 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'dur. Çocuk Koruma Kanunu korunmaya ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması ile ilgili usul ve esasları düzenlemektedir. Kanunun amacında yer alan korunmaya ihtiyacı olan çocuk kavramıyla bedensel zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan ve ya istismar edilen ya da suç mağduru çocukların korunması durumu belirtilmektedir (m.3). Çocuk Koruma Kanunu, çocuklara yönelik kötü davranışların cezalandırılması durumundan ziyade, çocukların gördükleri zararın en aza indirgenmesi amacıyla sosyal hizmet adı altında yer alan düzenlemelere yer vererek çocukların istismar başta olmak üzere zarar görebilecekleri her türlü durumu azaltmayı amaçlamaktadır.

1982 Anayasası'nda yer alan;

“Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir” (m.17/1).

“Türk toplumunun temeli sayılan ve eşler arasında eşitliğe dayana ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocuklarının korunmasını ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alma ve teşkilatı kurma yetkileri devlete verilmiştir”. Devlet anne ve çocukların korunması amacıyla gerekli tedbirleri almasına dair yetkilidir (m.41). “Devlet korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleriyle, malul ve gazileri korur ve toplumda kendilerine yaraşır bir hayat sağlama görevini üstlenmektedir” (m.61/4). Bu maddeler çocuklar için değerlendirildiğinde, devletin her bireyini korumakla yükümlü olmasının yanında çocukların her türlü olumsuz durum karşısında korunması durumuna da vurgu yapılmıştır.

4857 sayılı İş Kanuna göre;

18 yaşını doldurmamış çocukların maden ocakları, kanalizasyon, tünel inşaatı, gibi yer altında ve su altında yapılan işlerde çalışması yasaktır (m.72).

18 yaşını doldurmamış çocukların sanayiye ait işlerde ve bu tür işlerde gece çalıştırılması yasaktır (m.73). Maddeleri ile çocuğun çalışma durumu kısıtlanarak ekonomik istismarına karşı önlem alınmıştır.

TÜRK MEDENİ KANUNA GÖRE;

“Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş halde kalırsa çocuk anne babasından alınarak aile yanına veya bir kuruma yerleştirilecektir” (m. 347). Özellikle çocuğun ailesi tarafından istismar edildiği durumlarda ailenin yanından alınıp kuruma yerleştirilmesi zorunludur (Uğurlu ve Gülsen 2014: 16-17).

Belirtilen madde ile çocuğun istismardan korunmasının amaçlanmaktadır. İstismar durumunda yapılması gerekenler belirtilerek, çocuğun uğrayabileceği zararlarının azaltılması ya da meydana gelebilecek olumsuz davranışların önlenmesi amacı maddede belirtilmektedir.

TÜRK CEZA MUHALEMESİ KANUNU GÖRE;

“Çocukların cinsel istismarı ile ilgili suçlarda kuvvetli şüphe olması tutuklama nedeni sayılmaktadır.”(100/3-a. “Mağdur çocukların veya işlenen suçun etkisiyle psikolojisi bozulmuş olan diğer mağduru tanık olarak dinlenmesi sırasında psikoloji, psikiyatri, tıp veya eğitim alanında uzman bir kişi bulundurulur. Bunlar hakkında bilirkişilere ilişkin hükümler uygulanır”(m.236). Maddeleri ile mağdur çocuğun psikolojik anlamda etkilenme durumu önlenmeye çalışılmakta ve bir uzman yardımı ile bu süreç hem çocuk hem de adli personelin yargısal süreçte daha sağlıklı karar vermesini sağlamaktadır. Psikolojisi zarar gören çocuk bir uzman yardımıyla sağlıklı bir şekilde ifade verebilir. Bu durumun hem dava süresince katkısı olacaktır hem de çocuğun rehabilite edilme süreci uzman yardımıyla kolaylaşacaktır.

TÜRK CEZA KANUNUNA GÖRE;

“Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İdaresi altında bulunan veya büyütme, okutmak, bakmak, muhafaza etmek veya bir meslek veya sanat öğretmekle yükümlü olduğu kişi üzerinde, sahibi bulunduğu terbiye hakkından doğan disiplin yetkisini kötüye kullanan kişiye, bir yıla kadar hapis cezası verilir” (m232).

“Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması hâlinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması hâlinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır” (m. 103). Belirtilen maddede yer alan idaresi altında okutmak, büyütme ve bakmakla yükümlü olan kişiye terbiye hakkından doğan disiplin yetkisine karşı kısıtlama getirilmiştir. Bu madde ile dayanın eğitim ve disiplin aracı olduğunu düşünen bireylerin çocuk üzerinde fiziksel ve duygusal istismar uygulanmasının engellenmesi durumu cezalarla vurgulanmıştır. Türk Ceza Kanununun 103. maddesinde belirtilen istismar sonucunda suçlunun alacağı cezalar belirtilmiş sarkıntılık durumunda velinin şikâyeti ön planda tutulmuştur. Toplumumuzda cinsel istismarın ayıp, mahrem gibi düşünce tarzları ile örtüşmesi istismarın belli durumlarda aile arasında kaldığı ve ciddi sonuçlar yaratmadığı sürece bir uzman yardımı alınmaması sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle sarkıntılık konusunda verilecek olan cezanın ailenin şikâyetine bağlı olması durumunun istismara karşı kesin bir ceza ve yıldırma içermemesinden olumsuzlukların tekrarlanması sonucunu doğurabilmekte ve buna bağlı olarak çocuk zarar görmeye devam edebilecektir. Bu nedenle sarkıntılık suçunun cezası çocuk odaklı düşünülmesi ve çocuğun hayatında oluşabilecek olumsuz sonuçlar azaltılmaya çalışılmalıdır.

3.1.2.Sosyal Hizmet Bağlamında Alınan Önlemler**3.1.2.1.Çocuk İzleme Merkezi**

Çocuk izleme merkezleri, özellikle cinsel istismar mağduru olan çocukların etkin bir şekilde korunmalarını sağlaması, ikincil mağduriyetlerinin önlenmesi, adli ve tıbbi işlemlerin bu alanda tek seferde yapılması ve istismarın önlenmesi amacıyla kurulan merkezlerdir. Bu merkezler sayesinde istismar mağduru çocuklarının defalarca muayene eziyeti çekmesi, deşifre olmaları ve buna bağlı olarak psikolojik açıdan zarar görmesi durumlarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Çocuk İzleme Merkezlerinin çalışma şekilleri: İstismardan haberi olan kolluk kuvveti Cumhuriyet Savcısına haber verir. Ardından Kolluk kuvvetlerinin bu iş için özel eğitim almış sivil personeli aracılığıyla çocuk bulunduğu yerden merkeze getirilir. Merkezde görevli adli tıp uzmanı çocuk psikiyatristi tarafından çocuğun muayenesini yapılması ile merkezin çalışması sistemli bir şekilde devam eder ve çocuğun tedavi süreci ile belirlenecek olan hizmet modelinin kesinleşmesi bitene kadar barınma beslenme, giyim sağlık, güvenlik gereksinimleri karşılanmaktadır (Acehan v., 2013: 609).

3.1.2.2.Koruyucu Aile Hizmeti

Koruyucu aile, çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında yaşayamayan çocukların, eğitim, bakım yetiştirme sorumluluğunu kısa ya da uzun süreli olarak ücretli veya gönüllü olarak devlet denetiminde paylaşan toplumsal sorumluluğu gösteren ailelerdir (www.koruyucu.aile.gov.tr). Aile ortamının sağladığı güven duygusu, değer görme olgusu çocuğun psiko-sosyal gelişimi için önemli bir unsur olarak görülmekte ve bu durum da koruyucu ailenin önemini arttırmaktadır.

Koruyucu aile özelliklerine göre farklı modeller ile açıklanabilir.

Akraba ya da Yakın Çevre Koruyucu Aile Hizmeti: Çocuğun velisi, vasisi dışında akraba komşu gibi yakın çevrelerinden en az temel anne baba eğitimi kapsamında eğitim almış ailelerin oluşturduğu koruyucu aile modelidir.

Geçici Koruyucu Koruyucu Aile Modeli: Henüz kuruma yerleşmemiş ya da acil koruma gereken durumlarda en az temel anne baba eğitimi kapsamında eğitim almış ailelerin yanında birkaç gün ile bir ay arasında değişen bakımdır.

Sürekli Koruyucu Aile Modeli: Öz ailesine kısa sürede döndürülme imkânı olmayan, tercihen temel ana baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimini Almış ailelerin oluşturduğu modeldir.

Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli: Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşler biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere tercihen temel ana baba eğitimleri ve Koruyucu Aile Birinci ve İkinci Kademe eğitimlerini almış ailelerin sağladığı aile modelidir (www.koruyucu.aile.gov.tr). Koruyucu aile hizmeti sayesinde çocuğun ihtiyacı olan sevgi ortamından yoksun kalmadan gelişiminin devam etmesi sağlanmakta ve aile modellerinin de özellikleri incelendiğinde çocuk üzerinde oluşabilecek olumsuz etkilerin meydana gelmesi engellenmektedir.

3.1.2.3.Evlat Edinme

Evlat edinme öz ailesini kaybetmiş olan ya da sağlıklı koşullar içinde aileler tarafından yetiştirilmesi mümkün olmayan çocuklar için aile sağlamanın yasal, sosyal, psikolojik yöntemidir. Medeni Kanun da belirtilen maddelere göre otuz yaşını dolduran bireyler ve otuz yaşını doldurmuş beş yıllık evli çiftler evlat edinebilmektedir (Yolcuoğlu, 2009: 51). Yaş ve medeni şartlar dışında, başvuru sırasında sabıka kaydı mal varlığı, gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösteren belge, öğrenim durumunu gösteren belge fiziksel, zihinsel, ruhsal bir engelinin olmadığına ve bulaşıcı hastalığının olmadığına, uyuşturucu madde bağımlısı olmadığına dair belgeler istenerek çocuğun gelecekteki durumu farklı açılardan güvence altına alınmaktadır. Evlat edinme sürecinde çocuğun, istismar başta olmak üzere çeşitli olumsuzluklarla karşılaşmasının önüne geçilmesi için bu tür problemlere neden olacak olan her türlü özellik araştırılmakta ve adaylar tarafından belgelendirme zorunluluğu bulunmaktadır.

3.1.2.4.Çocuğun Aile İçinde Bakımı ve Korunması

Anne ve babaların, çocuklarını en iyi şekilde yetiştirmek istemesinden dolayı her anne baba bu süreci en iyi şekilde değerlendirmek ister. Fakat ekonomik imkânsızlıklar başta olmak üzere bazı nedenlerden dolayı bu durum pek söz konusu olamamaktadır (Yolcuoğlu, 2009: 52). Bu tür durumlar için devlet çocuğun yurt bakımına gerek görmeden bunu sosyal-ekonomik destek hizmeti ile gerçekleştirmektedir. Sosyal ve ekonomik destek hizmeti, yoksulluk içinde olup da temel ihtiyaçlarını karşılayamayan ve yaşamlarını sürdürmekte güçlük çeken kişi ve ailelere çocukların yanında bakımına imkân sağlamanın amacıyla yeterli kaynaklarla yapılacak ekonomik hizmet ve aynı zamanda ailelere sağlanacak olan psiko-sosyal destek hizmetidir (sosyal ekonomik destek hizmeti, çocuk hizmetleri.aile.gov.tr). Bu kapsamda aile üyelerine yönelik mesleki çalışmalar yapılması, çocuklar başta olmak üzere aile üyelerinde sosyal sorunların tespiti ve bunların çözümü amacıyla rehberlik uygulamaları, korunmaya muhtaç çocukların bu tür mali destek ve rehberlik aşamalarında ön planda tutulması gibi konular yer almaktadır. Bu hizmet ile aynı zamanda ailesinin yanında yaşamayan çocukların gerekli ekonomik ve sosyal koşullar sağlanarak ailesinin yanında yaşaması sağlanmaktadır. Sosyal ekonomik hizmet programında çocuğun yüksek yararı göz önünde bulundurularak bu tür hizmetler gerçekleştirilmektedir. Aile yanında sosyal ve ekonomik hizmetlerin sunulmasıyla çocuk ekonomik istismar başta olmak üzere her türlü istismarı oluşturacak temel nedenden uzaklaştırılmakta ve ailenin yaşam koşulları düzeltilmeye çalışarak farklı sosyal sorunların ortaya çıkması da önlenmektedir.

3.1.2.5.Çocuk Destek Merkezi

Suç mağduru, suça sürüklenen ve sokakta yaşayan çocuğa sunulan hizmetlerde çocuğun rehabilite edilip toplumda yer alabilecek şekilde yaşayabilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle bu merkezler aracılığıyla çocuğun içinde bulunduğu olumsuz durumun nedeni tespit edilmekte ve bu olumsuz durumun çözülmesi için tedavi süreci başlatılmaktadır. Çocuk Destek Merkezlerinin suç mağduru çocukların

ihtiyacı olan duygusal, fiziksel, psikolojik destekler sağlandıktan ve günlük hayatına engel olabilecek sorunların çözülmesinden sonra hayatlarına devam edebilecekleri aşamada aileleri ile yaşamaları sağlanmaktadır. Çocuk destek merkezleri çocuk gebe ve çocuk annelere de hizmet vermektedir. Gebelerin ve çocuk annelerin temel gereksinimleri karşılanmak amacıyla fiziksel duygusal psikolojik ihtiyaçları belirlenerek gerekli müdahaleler gerçekleştirilmektedir. Çocuklu anneler merkeze kabul edildikten sonra merkez bünyesinde gerekli sağlık ve güvenlik önlemleri alınmaktadır. Gebe anne adayları doğumdan sonra bir yıla yakın merkezde kalmaya devam edebilmektedir (www.cocukhizmetleri.aile.gov.tr). Çocuğa yönelik istismar önlenemese de, çocuk üzerinde oluşan olumsuz etkileri merkez bünyesinde yer alan çalışmalarla tedavi edilmeye çalışılmaktadır. Bununla birlikte çocuğun yaşadığı olumsuz sonuçların günlük hayatını engelleme durumu ortadan kalktığına, çocuk tam anlamıyla ihtiyacı olan desteği aldıktan sonra, merkezden ayrılarak ailesi ile yaşamaya başlayabilmektedir.

3.1.2.6. Kurum Bakımı

Kurum bakımı çocuğun, çeşitli nedenlerle kendi evinden uzak olduğu durumlarda yirmi dört saatlik tam zamanlı bakımdır. Sosyal hizmet olgusunun anımsattığı en yaygın hizmet türü kurum bakımındır. Kurum bakımı yaş gruplarına göre düzenlenmiş küçük grup evlerinde ya da yatılı kurumlar olan yuva ve yurtlarda verilmektedir (Yolcuoğlu, 2009: 50). Aile ortamının sağladığı sevgi ve ilgiden farklı olarak, her türlü sosyal ihtiyacın giderildiği kurumlarda, kurum bünyesindeki uzmanlar, çocukların ilgi eksikliği hissetmemesi için çok çalışmaktadırlar. Başta istismar olmak üzere çeşitli mağduriyetler yaşayarak böyle bir ortama gelen çocukların gerek aile eksikliğinden gerekse mağduriyetler sonucu ortaya çıkan olumsuzluklar nedeniyle diğer çocuklara göre daha fazla sosyal hizmet uzmanına ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle yaşlarına göre içinde buldukları ortam nedeniyle farklı olarak değerlendirilen kurum gözetimindeki çocukların bakımında alanında yetkin sosyal hizmet uzmanları yer almalıdır. Onlar tarafından rehberlik hizmetinden yararlanarak yaraları sarılan çocukların daha sonra toplumda aktif olarak yer alması sağlanmalıdır. Buna bağlı olarak devletin sağladığı sosyal hizmet unsurunun tam olarak işleyip başarılı sonuçlar elde edilmesi için sosyal hizmet uzmanlarının kurum içerisinde yer almasını sağlarken daha dikkatli davranması gerekmektedir. Çünkü geleceğin emanet edileceği çocuklar kurum bünyesinde olmalarından dolayı toplum bünyesinde dışlandığını düşünecekler ve gelecekte hayata, insanlara karşı kin, öfke duyguları besleyen sürekli çatışan bir birey olacaktır. Bu tür davranışların ortaya çıkmasını engelleyip toplumda bireylerin iyi yerlere gelmesi, alanında iyi uzman olan sosyal hizmet personeline ve çok iyi geliştirebilecek olan sosyal politikalara bağlıdır.

Sonuç ve Değerlendirme

Çocuğun annesi babası bakıcı ya da bir yakını tarafından farkında olarak ya da olmadan çocuğa zarar veren olgu olarak tanımlanan istismar sosyal sorunların meydana getirdiği ve çözümlenmemesi durumunda mağduru hayatında ciddi sonuçlar doğuran bir kavramdır. Birey üzerinde hayatını olumsuz yönde etkileyen sonuçlar bırakan istismar çeşitli nedenlerle mağdurlar tarafından yetkililere bildirilmemekte ve bu nedenle vakaların çoğu kayıt altına alınmamaktadır. İstismar olgusu hangi türde yaşanır yaşırsa mağdur ya da mağduru yakın çevresinin büyük sağlık sorunları olmadıkça yetkililere başvurmadığı ya da cinsel istismar gibi vakalarda toplumsal düşünce yapısı nedeniyle durumun gizlenmesi gerektiği düşünülmüş bu sorunun tespitini ve çözümünü zorlaştırmaktadır.

İşsizlik, anne babanın sorunlu ilişkisi, düşük eğitim durumu gibi sorunların yarattığı çocuk istismarının Türkiye'deki durumu incelendiğinde vakaların çoğunun kayıtlara geçmemesine rağmen sorunun göz ardı edilemeyecek kadar kendini hissettirdiği görülmektedir. İnsanı temel alan, sosyal devlet anlayışının gereği olan sosyal politikalar ve hukuk düzeni incelendiğinde cezaların çok fazla caydırıcı olmaması, istismar oranlarının yüksekliği ile ilişkilendirilebilir. İstismar oranlarının

yüksek olmasının yanında 2017 yılından bu yana yaşanan istismar vakalarının giderek artması da cezai müeyyide konusunun bir kez daha gözden geçirilmesi ve cezaların arttırılması gerektiğinin göstergesidir. Cezaların pek fazla caydırıcı olmadığı Türkiye’de, cezaevinden izinli çıkan mahkûmun izinli olduğu gün içinde istismarı gerçekleştirmesi ve bir kurumda koruma altında olan küçük kız çocuklarının kurumdaki personel tarafından istismara uğraması gibi korkunç istismar örnekleri bulunmaktadır. Bu nedenle hukuk sisteminde yer alan cezaların caydırıcılık durumları gözden geçirilmeli istismar olgusu sarkıntılık adı altında olsa dahi ciddi derece de caydırıcı cezalar içererek olması mümkün olabilecek olan yeni istismar vakaları engellenmelidir. Suç, taciz olayı olarak basit düzeye indirgenen kelimeler ile izah edilmemelidir. Suçluya uygulanacak olan ceza dışında sosyal hizmet konusunda ise yaraları sarılması gereken küçüklerimizin hastanede başlayan adli sürecin, onların yaralarını tekrar açmadan ve onları rencide etmeden alanında uzman sosyal hizmet personeli tarafından gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Gelişmekte olan sosyal hizmet alanında istismarın gerek önlenmesi, gerekse mevcut olan olayın da ha fazla olumsuz sonuçlar doğurmasının engellemesi için personelin iyi yetiştirilmesi ve seçilmesi gerekmektedir. Hukuk sistemi ve sosyal hizmet alanında gerekli olan değişiklikler dışında istismar olgusuna neden olan sosyal sorunlar tespit edilerek sosyal politikalarla sorunların çözümüne yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Toplumun gelecek yıllardaki gelişmişliğinin bugünün çocuklarının geleceği ile yakından ilişkili olduğunu unutulmamalı onların gerek fiziki gerek ruhsal açıdan korunması için sosyal devlet olgusuna yakışır önlemler acilen alınmalıdır.

Kaynakça

- Acehan S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A. ve İçme, F.(2013). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi, Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 22, 591-614.
- Beyaztaş F. Y., Oral, R., Bütün, C. Beyaztaş, A. ve Büyükkayhan D. (2009). Fiziksel Çocuk İstismarı: Dört Vakanın Sunumu, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 52, 75-80.
- Dereobalı N, Çırac Karadağ S, Sönmez S. (2013). Okulöncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı, İhmali, Şiddet ve Eğitimcilerin Rolü Konusundaki Görüşleri, Ege Eğitim Dergisi, 14, 50-66.
- Dervişoğlu S. (2012). Çocuk İstismarı ve İhmali Açısından Sokakta Çalışan Çocuklar ve Avrupa Birliği Uygulamaları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dilsiz H. Ve Mağden, D. (2015) Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmali Konusunda Bilgi ve Risk Tanıma Düzeylerinin Tespit Edilmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1, 678-694.
- Güner İ, Güner S. ve Şahan M. H. (2010). Çocuklarda Sosyal Medikal Bir Problem; İstismar, Van Tıp Dergisi, 17, 108-113.
- Kara B., Biçer Ü. ve Gökalp A. S. (2004). Çocuk İstismarı, Çocuk Sağlığı ve Hastalığı Dergisi, 47, 140-151.
- Nasıroğlu S. (2014) Çocuk İstismarında Rehabilitasyon ve Tedavi Merkezleri, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, 6, 67-78.
- Pelendecioğlu B. ve Bulut S. (2009) Çocuğa Yönelik Aile İçi Fiziksel İstismar, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi, 9, 50-62.
- Sağır M. ve Gözler A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri, Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi, 3, 67-102.
- Seyyar A. (2008). Sosyal Siyaset Terimleri Sözlüğü, Sakarya Yayınevi, Sakarya.
- Tıraşçı Y. ve Gören S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali, Dicle Tıp Dergisi, 34, 70-74.
- Turhan E, Sangün Ö. ve İnandı, T. (2006). Birinci Basamakta Çocuk İstismarı ve Önlenmesi, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, 15, 153-157.

-
- Uğurlu Z., Aksoy Gülsen İ. (2014). Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması, *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1, 1-24.
- Vatansever Ü., Duran, R., Yolsal, E., Aladağ, N., Öner, N., Biner, B. ve Karasalihpğlu, S. (2004). Pediatrik Acilde Çocuk İstismarı ve İhmali Olasılığını Akılda Tutalım, *Türk Pediatri Arşivi*, 39, 120-124.
- Yaşar, F. Z., Akduman G. G. (2007). Çocuk İhmali İstismarı ve Adli Diş Hekimliği, *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6: 389- 394.
- Yüksel H. ve Yüksel M. (2015). Çocuk İhmali ve İstismarı Bağlamında Türkiye’de Çocuk Gelinler Gerçeği, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 1-24
- Yolcuoğlu İ. G. (2009). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi, *Aile ve Toplum Dergisi*, 5, 43- 57.
- [www.koruyucu.aile.gov.tr/Koruyucu Aile Nedir/](http://www.koruyucu.aile.gov.tr/Koruyucu_Aile_Nedir/) Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- www.cocuk Hizmetleri.aile.gov.tr, Çocuk Destek Merkezi, 11.11.2017,
- [www.cocuk Hizmetleri.aile.gov.tr/ Sosyal Ekonomik Destek Hizmeti/](http://www.cocuk Hizmetleri.aile.gov.tr/Sosyal_Ekonomik_Destek_Hizmeti/)Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 11.11.2017,
- www.tuik.gov.tr
- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
- 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu
- 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
- 4857 Sayılı İş Kanunu
- 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu